

Bekim Blakaj, direktor kancelarija Fonda za humanitarno pravo na Kosovu

Naša društva su nezrela i ograničena

Koliko su nas odluke Tribunala u Hagu vratile u devedesete godine i može li se nakon svega pričati o povratku ili se mi nismo ni pomakli od tih problema? Sa druge strane dosta suđenja je i bilo, pa koliko je to odmaklo naša društva, ili društvo od postratnog perioda?

Ja mislim da smo se ipak malo odmakli od 90-ih godina, mada još smo daleko od pravog suočavanja sa prošlošću. Haški Tribunal je procesuirao određen broj predmeta i bez obzira na to što u većini slučajeva nije zadovoljena pravda za žrtve Tribunal je uspeo da „proizvode“ ogroman materijal od velike vrednosti za nas i buduće generacije. Taj materijal može veoma dobro da služi domaćim sudovima kao i društvima u zemljama bivše Jugoslavije. Mislim da naša društva ne koriste u dovoljnoj meri tu Hašku arhivu, a verujem da nisu dovoljno voljne ni da to urade, pa mogu da kažem da se nismo mnogo odmakli od postratnog perioda. Jedina svetla tačka u ovom procesu je ta da ni u jednoj zemlji više nema ratnohušakačkog stava i rečnika.

Da li je za vas odluka o puštanju Haradinaja i pripadnika OVK bila očekivana, s obzirom na činjenicu da se radi o drugom suđenju?

Odluka za oslobodjenja Ramuša Haradinaja i njegovih saboraca je bila na neki način izvesna nakon odbijanja krunskog svedoka tužilaštva da dā svoj iskaz. Mislim da je u ovom slučaju zakazalo Tužilaštvo koje nije bilo u stanju da obezbedi iskaze svedoka. Slučaj "Haradinaj" je jedini slučaj koji je pred Haškim Sudom vraćen na ponovno suđenje. Upravo iz tog razloga Tužilaštvo je moralo da osigura iskaze .

Koliko Vam je takva odluka problematična, sa stanovišta međunarodnog prava, ali i sa stanovišta žrtava?

Oslabađajuća odluka u procesu protiv Haradinaja i drugih u prvom redu je veoma pogodila žrtve i njihove porodice. Tim pre što je sudsko veće zapravo utvrdilo da su zločini počinjeni. Naravno, žrtve i porodice žrtava ovu odluku vide kao nepravednu, i to je tačno, jer bez obzira na to što Tužilaštvo nije moglo da dokaže da počinioci tih zločina nisu optuženi, sud nije dao nikakav odgovor na pitanje ko je odgovoran za zločine i time nije adresirao pitanje žrtava. Zbog toga, pravda prema žrtvama nije zadovoljena. Sa stanovišta međunarodnog prava, plašim se da se ustaljuje praksa da u sudskim procesima u kojima se optuženi ne pronađu krivim pitanje tih zločina ostaje neadresirano i na takav način se stvara kultura nekažnjavanja. Ovo se dešava i u našim zemljama gde domaći organi nisu voljni da se bave daljom istragom zločina koji su bili predmet pri Haškom Tribunalu.

Verujete li da je iza odluke o oslobađanju neka vrsta političkog pritiska i interesa?

Nisam sklon tome da verujem u to da su odluke Haškog Tribunala na bilo koji način bile pod uticajem politike ili nekog političkog interesa.

Jasno je da su zločini nad Srbima, između ostalog činjeni i zbog osvete. Verujete li da bi Srbija morala prvo da procesuiraju svoje odgovorne za zločine nad Albancima, ili je to proces koji ne bi smeo da se dovodi u vezu i da svako procesuiraju svoje odgovorne, bez obzira šta onaj drugi činio?

Vrlo se često u nekim krugovima na Kosovu priča da Srbija prvo treba da procesuiraju pred sudovima sve zločine nad albanskim civilima a tek onda kosovsko pravosuđe treba da se bavi zločinima nad Srbima i drugim nealbancima. Štaviše, bilo je javnih zahteva od strane nekih udruženja porodica žrtava da se ne sprovodi proces povratka Srba u nekim selima na Kosovo dok se ne procesuiraju pred sudovima zločini koji su počinjeni nad Albancima u tim sredinama. Krivična odgovornost ne sme nikako da bude uslovljena na takav način. Svaka strana treba da procesuiraju sve zločine bez ikakvog uslovljavanja, pa čak i ako druga strana ne procesuiraju nijedan zločin.

Kako sagledavate doček bivših optuženika u Prištini, a sa druge strane i u Zagrebu?

Doček haških optuženika u Prištini i Zagrebu pokazuje koliko su naša društva ograničena, kako smo spremni da podižemo mitove i pravimo heroje od onih koji su bili optuženi da su počinili ratne zločine. Ovo pitanje se nadovezuje na prethodno . Doček i atmosfera pokazuje nezrelost društva da rasuđuje o činjenicama, koje su potvrđene i na Sudu, i koliko je malo onih koji su spremni da se suoče sa tim da je bilo žrtava i a druge strane. Na žalost, i pored brojne dokumentacije koja potvrđuje da je bilo žrtava ratnih zločina iz drugih zajednica, ipak niko ne priča o tome i najradije bi taj deo zaboravljali. Štaviše ima krugova koji bi rado zaboravljali žrtve i iz svoje zajednice samo da se ne bi pokrenulo pitanje ratnih zločina i ratnog nasleđa. Naša društva svakim danom sve više dokazuju da su u potpunosti nezrela i ne ispoljavajući osnovno saosećanje sa žrtvama.

Intervju vodio Dejan Kožul